

В. М. Деменко, канд. с-г. наук, доцент, **О. М. Ємець**, канд. біол. наук., доцент, **В. В. Півторайко**, асистент

Сумський національний аграрний університет

КАРАНТИННИЙ СТАН СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В умовах ринкової економіки і широкого розвитку міжнародної торгівлі значно збільшився ризик занесення та територію України карантинних шкідників, хвороб рослин і бур'янів. Важлива роль при цьому відводиться карантину рослин. Тому з давніх часів у різних країнах, у тому числі і в Україні, щоб уникнути проникнення особливо небезпечних шкідливих організмів, запроваджували ряд запобіжних заходів та обмежень у завезенні рослин.

На території Сумської області поширені регульовані шкідливі організми: американський білий метелик, золотиста картопляна нематода, амброзія полинолиста та повитиця польова.

Найбільшого поширення набула амброзія полинолиста. На початок 2020 року площа зараження амброзією полинолистою становила 1746,05 га. За результатами контрольних обстежень спеціалістами управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Сумській області були виявлені нові вогнища карантинного бур'яну на загальній площі 88,23 га. На 01.01.2021 р. площа зараження склала 1834,28 га. За результатами контрольних обстежень протягом 2021 року амброзія полинолиста виявлена на нових ділянках загальною площею 35,207 га, а площа зараження зросла на 01.01.2022 р. до 1869,487 га. На кінець 2022 року даний карантинний бур'ян був виявлений на загальній площі 1874,687 га у всіх районах Сумської області. Амброзія полинолиста – однорічний ярий бур'ян з прямостоячим, розгалуженим стеблом, висотою від 15 до 250 см. Має стрижневий корінь, що проникає на глибину до 4 м. Надмірно висушує і виснажує ґрунти, а при великому забур'яненні культурні рослини гинуть. Розмножується амброзія насінням, якого утворюється на одній рослині до 30–40 тис.

Дещо менш розповсюдженим є американський білий метелик, площа зараження яким в області становить 238,81 га. У 2020–2022 рр. в результаті контрольних обстежень нових вогнищ даного карантинного шкідника не виявлено. Найбільш улюбленими

культурами є шовковиця, клен американський, айва, бузина, вишня, груша, виноград, волоський горіх, слива, хміль, яблуня. Американський білий метелик – білосніжний, з шовковистим відливом. Гусениці від світло-салатового до коричнево-сірого кольору, опушені, на спинній частині є два ряди чорних бородавок і три ряди оранжево-жовтих бородавок з боків; голова блискуча чорна (іноді коричнева). В кінці 5-го віку гусениці залишають гніздо і розповзаються по всьому дереву, а при відсутності корму мігрують на інші дерева. Розвиваються гусениці 35–45 діб, повністю об'їдають листя на деревах, оповиваючи гілки павутиною. Поширюється американський білий метелик транспортними засобами при перевезенні сільськогосподарської продукції та промислових вантажів.

Золотиста картопляна нематода в результаті проведених контрольних обстежень у 2020 р. не була виявлена на нових вогнищах. При проведенні ревізії старих вогнищ було знято карантинний режим розпорядженням Шосткинської РДА № 322-ОД від 01.12.2020 р. на площі 7,51 га на 22 присадибних ділянках, Кролевецької РДА № 288-ОД від 02.12.2020 на площі 1,57 га на 8 присадибних ділянках, Середино-Будської РДА № 268-ОД від 30.12.2020 на площі 37,61 га на 132 присадибних ділянках. Загальна площа зараження у 2020 р. становила 569,95 га. У 2021 р. у результаті проведених контрольних обстежень нових вогнищ золотистої картопляної нематоди не виявлено. Було проведено ревізію старих вогнищ на площі 569,95 га. За результатами отриманих фітосанітарних висновків було встановлено відсутність карантинного організму на площі 412,82 га. У 2022 р. при проведенні контрольних обстежень нових вогнищ золотистої картопляної нематоди не виявлено. За результатами ревізії старих вогнищ на площі 569,95 га отримано фітосанітарні висновки про відсутність карантинного організму на площі 61,71 га. Золотиста картопляна нематода – вузькоспеціалізований вид, який паразитує на коренях картоплі, томатів та інших культурах з родини пасльонових. В ґрунті нематода зберігається 10–12 років, а в окремих випадках навіть 20 років. Хворі рослини утворюють нечисельні слабкі стебла, які передчасно жовтіють. Бульб утворюється мало, вони дрібні, а іноді і зовсім відсутні. Основним джерелом поширення картопляної нематоди являється заражений ґрунт, садивний матеріал, сільгоспінвентар, транспортні засоби, до яких прилипли частинки

грунту, взуття людини. Можливе механічне перенесення цист з тарою, вітром, дощовою водою, а також тваринами.

У 2020–2022 рр. виявлено вогнища карантинного бур'яну повитиці польової у двох районах області на загальній площі 2,0 га. Це однорічна паразитична рослина, яка живиться повністю за рахунок рослини-господаря. Стебло нитковидне, жовте, іноді жовто-зелене, в діаметрі до 0,8 мм; квітки розміщені на коротких квітконіжках (1,5–2 мм), зібрані по 4–9 в китицеподібні суцвіття. Повитиця польова вражає багато рослин різних класів, родин і біотипів, починаючи від ефемерів і закінчуючи деревними рослинами. Особливо страждають вика, люцерна, льон, буряки, морква, цибуля, картопля, тютюн, кенаф та інші види. Окрім культурних рослин бур'ян вражає численні дикорослі рослини, всього понад 200 видів. Уражені рослини спочатку відстають у рості, а потім жовтіють і гинуть.

Таким чином, в Сумській області поширено чотири регульованих шкідливих організмів: амброзія полинолиста, американський білий метелик, золотиста картопляна нематода, повитиця польова. Для недопущення подальшого їх поширення потрібно проводити фітосанітарні заходи при вирощуванні, заготівлі, вивезенні, ввезенні, транспортуванні, зберіганні, переробці, реалізації та використанні об'єктів регулювання.

УДК 632.56

О. М. Ємець, канд. біол. наук., доцент, **В. М. Деменко**, канд. с-г. наук, доцент, **В.В. Півторайко**, канд. с-г. наук

Сумський національний аграрний університет

КЛІНІНГОВИЙ ЕФЕКТ ДЕЯКИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН ЩОДО *GLOBODERA ROSTOCHIENSIS*

Картопля – один із найцінніших продуктів харчування людей. З неї готують різні страви, виробляють крохмаль і інші продукти. Винятково велике значення має картопля як сировина для промисловості, зокрема у виготовленні клею, патоки, спирту, декстрину, глюкози тощо.

Останнім часом відбуваються значні зміни в структурі посівних площ нашої країни. Домінантне положення на тепер займають зернові та олійні культури. Площі під овочевими культурами, зокрема під